

Ailelerin Güvenli Oyuncak Seçimine Yönelik Bilgi Düzeyi Ve Davranışlarının İncelenmesi

Analysis Of The Knowledge Level And Behaviour About Safe Toy Choice Of The Families

Emine BEYAZ¹, Sonay GÖKÇEOĞLU²

ÖZET

Araştırma, 3-6 yaş çocuğu olan annelerin güvenli oyuncak kriteri olan CE işaretini bilme düzeyini ve etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Kesitsel niteliktedir. Araştırmaya Muş Devlet Hastanesi Çocuk Polikliniği'ne başvurup 3-6 yaş arası çocuğu olan 130 anne katılmıştır. Veriler 'Çocuk ve Aileyi Tanıtım Formu' ile toplanmıştır. Veri analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler, Mann Whitney U ve Ki-kare testi kullanılmıştır. Tek değişkenli analizlerde farklılık oluşturan değişkenler ile lojistik regresyon modeli kurulmuştur. CE işareti ve anlamını bilinme düzeyi %26.9'dur. CE işaretini bilme durumunu etkileyen tüm bağımsız değişkenler lojistik regresyonda birlikte değerlendirilmiş; annenin lise mezunu olmaması 3.6 kat, babanın üniversite mezunu olmaması 5.8 kat, babanın memur olmaması 3.7 kat olumsuz etkilerken, annenin yaşının her bir birim artışı 1.1 kat olumlu etki sağlamıştır ($p<0.05$).

Anahtar Kelimeler: ebeveyn, okul öncesi dönem, güvenli oyuncak, oyuncak seçimi

ABSTRACT

The aim of this study was to detect the factors that affect the selection of toys of parents who have 3-6 years old children. It is of cross-sectional type. 130 mothers with children aged 3-6 who applied to Muş State Hospital Pediatric Polyclinic participated in the study. The data were collected with "Child and Family Introduction Form". Descriptive statistical methods, Mann Whitney U and Chi-square test were used in data analysis. A logistic regression model was established with variables that make a difference in univariate analyzes. The level of knowing the CE mark and its meaning is 26.9%. All independent variables affecting the state of knowing the CE mark were evaluated together in logistic regression; The mother's not having a high school graduation 3.6 times, the father not having a university degree 5.8 times, the father not being a civil servant had a negative effect 3.7 times, while each unit increase of the mother's age provided a positive effect of 1.1 times ($p < 0.05$).

Key words: parent, preschool period, safe toy, toy selection

1. GİRİŞ

Çocukların sağlıklı büyüyüp gelişebilmesi için oyun, doğru beslenme ve yeterli uyku kadar temel bir gereksinimdir (İnan, 2011; Erbay-Durmuşoğlu Saltalı, 2012: 249; Keleş, 2019). Doğumdan itibaren çocuğun önce kendi uzuvlarıyla başlayan oyun etkinlikleri zamanla oyuncakların dahil olduğu eğlenceli bir aktiviteye dönüşmektedir (Egemen, vd. 2004: 39).

Oyun ve oyuncak anlayışı çocuğun içinde bulunduğu gelişimsel döneme göre değişim göstermektedir (Er, 2006: 155). Okul öncesi; gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemdeki çocuğun oyuncaklara yoğun ilgi göstermesi

oyunun ve oyuncakların temel öğrenme aracı olarak kullanılmasına olanak vermektedir (Arıkan-Karaca, 2004:1, Ogelman, vd. 2016: 65; Akçay-Özcebe, 2017; Koçyiğit, vd. 2007:325; Bekmezci-Özkan, 2015: 81). Tercih edilen oyun ve oyuncaklar, beden ve ruh sağlığını koruyan, (Sülü Uğurlu, vd. 2012: 879; Alexander, 2003:7), gelişim ve öğrenmeyi destekleyen, çocuğu eğlendiren nitelikte olmalıdır (Kim, 2002:793).

Oyun ortamının temel parçası olan oyuncakların aileler tarafından doğru seçilmesi büyük önem taşımaktadır. Aksi halde erken çocuklukta ortaya çıkacak hasarlar kalıcı etkiler bırakabilmektedir (Koçyiğit, vd. 2007:325; Bekmezci-Özkan, 2015: 81). Özellikle okul öncesinde; gelişim

¹ Dr, Öğr, Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, MUŞ/ Türkiye, E-Posta: emine.egokceoglu@gmail.com orcid.org/0000-0002-1122-2317

² Uzman Dr., Harran Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ABD, Şanlıurfa/ Türkiye, E-Posta: sonay.gokceoglu@gmail.com, orcid.org/0000-0003-3219-7496

düzeyine uygun oyuncak seçiminde ailenin yönlendiriciliği ön plandadır (Artan, vd. 2003: 337). Seçim yapabilmeye erişen çocukların ise oyuncaklarını kendilerinin tercih etmesine izin verilmelidir. Oyuncaklarını seçen çocuğa ebeveynlerin oyuncak hakkında bilgi vermesi son derece önemlidir (İnanç, 2004: 6).

Oyuncağın doğru ve özenli seçimi çocuk sağlığı ve güvenliğini korumada değerlidir (Özyeşer Cinel, 2006; Arıkan-Karaca, 2004:1). Çocuğa ihtiyacından çok oyuncak alınmamalı (Arıkan-Karaca, 2004:1); seçilen oyuncakın materyali ve kullanım şekli çocuk sağlığı ve güvenliği için risk taşımalıdır (Çamur, vd. 2008:31). Oyuncak; çocuğun yaşına ve gelişim özelliklerine uygun, çocuğa özel, dayanıklı, kolay temizlenebilen, doğal materyalden yapılmış, estetik özellikli, eğlenceli ve eğitsel nitelikte olmalıdır. Oyuncakların çok pahalı olmasından ziyade niteliği ve çocuğa uygunluğu ön planda tutulmalıdır. Özellikle küçük yaş grubu çocuklar için kolay çıkabilen ve yutulma riski olan oyuncaklar tercih edilmemelidir (Hamiden Karaca, 2020: 29). Çocuklarda saldırganlık duygularını ortaya çıkaran oyuncaklardan uzak durulmalıdır (Pehlivan, 2005).

Doğru oyuncak kavramı, oyuncak güvenliğiyle ilgili bazı standartlar geliştirilmesini ve uygulayıcılarca denetlenmesini zorunlu hale getirmektedir (Çamur, vd. 2008:31). Buna yönelik olarak Türkiye’de 4 Ekim 2016’da oyuncak yönetmeliği yayımlanmıştır. Yönetmelik gereği oyuncak üzerindeki güvenlik kılavuzunda ya da etiketinde zorunlu CE İşareti, üreticinin veya ithalatçının adı, ticaret ünvanı, markası, adresi, yaşa uygunluk ibaresi, taşıyabileceği özel risklere ilişkin bilgi kolayca görülebilecek ve silinemeyecek şekilde bulunmalıdır. Güvenlik kılavuzu, oyuncakın doğru ve güvenli kullanımına ilişkin bilgiler içermelidir (2016; Resmi gazete). CE işareti, ürünün asgari güvenlik koşullarına sahip olduğunu gösteren, kalite güvencesi sağlayan ibare olması bakımından mutlaka oyuncak üzerinde yer almalıdır (Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik; approval marks)

Oyuncak satan ve satın alan kişilerin, çocuk sağlığı ve güvenliği için oyuncaklarda bulunması gereken özelliklere dikkat etmesi; güvenlik kılavuzlarını ve uyarıları okunması gerekmektedir (Toy Safety Factsheet, 2001). Özellikle yetişkinlerin CE işaretinin anlamının bilmesi çocukları olası kazalardan korumak için oldukça önemlidir.

Oyuncak seçiminde oyuncak ve çocuğun özellikleri dışında; kültürel, sosyo-demografik faktörler ve oyuncak güvenliği konusundaki ailelerin tutumları da etkili olmaktadır (Bolişik vd., 2014:976). Oyuncak seçiminde aile tutumlarının önemi de düşünülerek (Yavuzer, 1990) araştırmada 3-6 yaş çocuğu olan annelerin güvenli oyuncak kriteri olan CE işaretini bilme düzeyini ve etkileyen faktörleri tespit etmek amaçlanmaktadır.

2. MATERYAL VE METOT

Kesitsel tipte bir araştırmadır. Mayıs-Haziran 2019 tarihleri arasında Muş Devlet Hastanesi Çocuk Polikliniği’nde

yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 3-6 yaş arası çocuğu olup Çocuk Polikliniği’ne başvuran anneler oluşturmuştur. %95 güven düzeyi, %5 hata payı ile örneklem grubu 130 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların rastgele seçimle evreni temsil eder özellikte olması hedeflenmiştir. Bu nedenle polikliniğe başvuran ve araştırmaya katılmayı kabul eden ilk 130 kadın sırasıyla hiç atlanmadan çalışmaya dahil edilmiştir.

2.1 Verilerin toplanması

Veriler 22 soruluk ‘Çocuk ve Aileyi Tanıtım Formu’ ile toplanmıştır. Form, araştırmacılar tarafından literatür taraması sonrası oluşturulmuştur. Belirtilen formda; çocuk-aileye ait sosyo-demografik özellikler, oyuncak satın alma ile ilgili görüşler(en çok kimin oyuncak aldığı, oyuncakın alınma sıklığı, sayısı, oyuncak gereksinim olup olmadığı, satın alınan oyuncak türleri, oyuncakın satın alınmasına kimin karar verdiği), oyuncak satın almayı etkileyen faktörler, çocuk sağlığı ve güvenliği açısından oyuncak seçiminde en çok önemsenilen faktör, CE işaretinin anlamı, oyuncakla bağlı kaza geçirip geçirmediği, geçirdi ise geçirilen kaza türü sorgulanmıştır. Veriler ebeveynler ile yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. Soru formları yaklaşık 10 dakika içinde doldurulmuştur. Anket uygulanmadan önce katılımcılara konuya ilişkin ön bilgi verilmiştir.

2.2 Araştırmanın değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni ailelerin güvenli oyuncak seçimini bilme durumudur. Bağımsız değişkenler ise çocuğun cinsiyeti, anne ve baba yaşı-egitim durumu- mesleği, ailenin tipi ve gelir durumudur.

2.3 Veri analizi

Veri analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (sayı, yüzde, ortanca, min, max) ile tek değişkenli analizlerden Mann Whitney U ve Ki-kare testi kullanılmıştır. Tek değişkenli analizlerde farklılık oluşturan değişkenler kullanılarak lojistik regresyon modeli kurulmuştur. Analizlerde SPSS 20.0 istatistik paket programı kullanılmıştır.

2.4 Etik onay ve maliyet

Araştırma için Muş Alparslan Üniversitesi Etik Kurulu’ndan onay (17/05/2019-E.7185 sayı), ilgili hastaneden yazılı izin (06/2019-5220 sayı), katılımcılardan ise sözlü onam alınmıştır. Çalışma giderleri araştırmacılar tarafından karşılanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada annelerin %46.1’i ilkökul ve altı düzeyde eğitilmiş, %76.9’u herhangi bir işte çalışmamaktadır. Babaların %21.6’sının eğitimi ilkökul ve altı düzeyde, %48.5’i işsizdir. Ailelerin %23.8’i düşük gelirli, %82.3’ü

kent merkezinde yaşamakta ve %81.5'i ise çekirdek aile yapısındadır. Çocukların ortanca yaşı 5, %49.2'si kız cinsiyettir. Çocuğa en sık oyuncak alanlar %39.2 ile annesi, %38.5 ile babasıdır. Oyuncuğun alınma kararını %35.4 ile ailedeki yetişkinler vermektedir.

Araştırmaya katılan annelerin CE işareti bilme düzeyi %26.9'dur. CE bilme düzeyi; lise düzeyinde eğitimi olan

kadınlarda %40.9 ile diğer kadınlardan, üniversite ve üstü eğitilmiş babalarda %62.9 ile diğer babalardan daha yüksektir ($p<0.05$). Çekirdek yapıdaki ailelerde CE bilme düzeyi geniş aile tipinden daha fazladır ($p<0.05$). CE işareti bilen annelerin ortanca yaşı bilmeyenlerden daha yüksektir ($p<0.05$). CE bilme durumunu oyuncak alınan çocuğun cinsiyeti-yaşı, babanın yaşı, oyuncak alan kişi, yaşanılan yer değişkenleri etkilememiştir ($p>0.05$) (Tablo 1,2).

Tablo 1.Çocuk ve Ebeveynlere Ait Tanıtıcı Özelliklerin CE Bilme Durumuna Göre Dağılımı

Özellikler	CE Bilme Durumu				X ²	P
	Sayı	Evete %*	Hayır Sayısı	Hayır %*		
Çocuğun cinsiyeti						
Kız	15	23.4	49	76.6	49.2	
Erkek	20	30.3	46	69.7	50.8	0.469
Annenin eğitim durumu						
Okuryazar değil	1	6.7	14	93.3	11.5	
İlkokul	2	4.4	43	95.6	34.6	
Ortaokul	4	21.1	15	78.9	14.6	
Lise ***	9	40.9	13	59.1	16.9	
Üniversite ve üzeri	19	65.5	10	34.5	22.3	39.161
Babanın eğitim durumu						
İlkokul ve altı	2	7.1	26	92.9	21.6	
Ortaokul	4	14.8	23	85.2	20.8	
Lise	7	17.5	33	82.5	30.8	
Üniversite***	22	62.9	13	37.1	26.9	32.356
Oyuncak Alan kişi						
Anne	19	37.3	32	62.7	39.2	
Baba	10	20.0	40	80.0	38.5	
Dede ve büyükanneler	2	25.0	6	75.0	6.2	
Diğer Aile Üyeleri	4	19.0	17	81.0	16.2	4.662
Yaşadığı yer						
Köy ve ilçe	2	8.7	21	91.3	17.7	
Merkez	33	30.8	74	69.2	82.3	3.660
Anne mesleği						
Çalışanlar	19	63.3	11	36.7	23.1	
Ev hanımı	16	16.0	84	84.0	76.9	23.928
Baba mesleği						
Memur***	25	55.6	20	44.4	34.6	
İşçi	3	13.6	19	86.4	16.9	
Çalışmıyor	7	11.1	56	88.9	48.5	28.731
Aile tipi						
Çekirdek	33	31.1	73	68.9	81.5	
Geniş	2	8.3	22	91.7	18.5	4.076
Gelir tipi						
Geliri az	5	16.1	26	83.9	23.8	
Denk ve fazla	30	30.3	69	69.7	76.2	1.744

*Satur yüzdesi, **Sütun yüzdesi, ***Farkı oluşturan grup,

Tablo 2. CE İşareti Bilme Durumuna Göre Bazı Özelliklerin Dağılımı

Özellikler	Ortanca(en küçük- en büyük)	MWU	P
Çocuğun yaşı			
Bilenlerde	5(3-6)	1636.0	0.885
Bilmeyenlerde	5(3-6)		
Anne yaşı			
Bilenlerde	31(22-49)	1165.0	0.009
Bilmeyenlerde	30(21-48)		
Baba yaşı			
Bilenlerde	34(26-49)	1570.5	0.628
Bilmeyenlerde	34(26-52)		

CE bilme durumunu etkileyen tüm bağımsız değişkenler; anne eğitimi, baba eğitimi, anne mesleği, baba mesleği, aile tipi, anne yaşı lojistik regresyonda Backward conditional modeli ile birlikte değerlendirilmiştir. Step 3'e göre CE bilme durumunu annenin lise mezunu olmaması 3.6 kat,

babanın üniversite mezunu olmaması 5.8 kat, babanın memur olmaması 3.7 kat olumsuz etkilerken, annenin yaşının her bir birim artışı 1.1 kat olumlu etkilemiştir ($p<0.05$) (Tablo 3).

Tablo 3. CE Bilme Durumunu Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Modeli (step 3)

Değişkenler	B	Standart sapma	P	O.R	%95 Güven Aralığı
Annenin lise mezunu olmaması	1.2	0.61	0.034	3.6	1.1-12.1
Babanın üniversite mezunu olmaması	1.7	0.58	0.003	5.8	1.8-18.4
Babanın mesleğinin memur olmaması	1.3	0.57	0.020	3.7	1.2-11.5
Anne yaşı	-0.1	0.04	0.017	0.9	0.8-0.9

Araştırmada oyuncak satın almaya ait tanıtıcı özellikler de incelenmiştir. Katılımcıların %60.8'i çocuğuna düzensiz sıklıkta (bazen) oyuncak alırken %6.9 hiç oyuncak almamıştır. %70.0 evlerindeki oyuncak sayısını yeterli bulduğunu, %59.2 ise çocuğunun oyuncak gereksinimi olmadığını belirtmiştir. Oyuncak alma kararını %48.5 ile yetişkin ve çocuk beraber vermektedir.

Alınan oyuncakların %31.5'i araba, %25.4'ü bebek, 23.8'ü ise eğitici nitelikte oyuncaklardır. Oyuncak satın alınırken sırasıyla en sık %17.7 çocuğun cinsiyetine, %16.9

çocuğun isteğine, %16.2 yaş ve gelişimsel düzeye dikkat edilmiştir.

Oyuncak seçiminde çocuğun sağlık ve güvenliğini korumak için %36.2 çocuğun yaş-gelişimsel düzeyine, %14.6 CE işaretine, %13.8 ise oyuncağın ucuz olmasına ve ambalajlı olmasına önem vermektedir. Araştırmada çocukların %16.9'u daha önce oyuncağa bağlı kaza geçirmiştir. Kazaların %72.2'si düşme-çarpma, 18.2'si yaralanma, %9.1'i boğulma şeklinde gerçekleşmiştir.

Tablo 4. Oyuncak Satın Almaya Ait Tanıtıcı Özelliklerin Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler	N (130)	%
Oyuncak Alma Sıklığı		
Çok sık	9	6.9
Sık	33	25.4
Düzensiz sıklık(Bazen)	79	60.8
Hiç	9	6.9
Oyuncak Sayısı Yeterliliği		
Evet	91	70.0
Hayır	39	30.0
Oyuncak Gereksinimi		
Evet	53	40.8
Hayır	77	59.2
Oyuncak kararı		
Yetişkin	46	35.4
Çocuk	21	16.2
Yetişkin-çocuk	63	48.5
Oyuncak Türü		
Eğitici	31	23.8
Araba	41	31.5
Bebekler	33	25.4
Pelüş ve sesli oyuncak	12	9.2
Tabanca maytap	7	5.4
Diğer	6	4.6
Oyuncak Satın Almayı Etkileyen Faktörler		
Çocuğun yaşı	3	2.3
Cinsiyet	23	17.7
Fiyatı	12	9.2
Çocuğun yaş ve gelişimsel düzeyi	21	16.2
Çocuğun ilgi ve yeteneği	15	11.5
Oyuncağın sağlıklı ve güvenli olması	14	10.8
İhtiyaç durumu	9	6.9
Dayanıklı sağlam olması	3	2.3
Oyuncağın eğlendirici olması	2	1.5
Uzun süreli ve işlevsel olması	6	4.6
Çocuğun isteği	22	16.9
Çocuğun sağlığı ve güvenliği korumak için oyuncak türü seçimi		
İsim ve adresin belli olması	16	12.3
Belli markaya ait olması	4	3.1
Üzerindeki CE İŞARETİ	19	14.6
Ucuz olmamasına	18	13.8
Oyuncakların ambalajlı olması	18	13.8
Üretildiği ülkeye	8	6.2
Çocuğun yaş-gelişimsel düzeyi	47	36.2
Oyuncak kaynaklı önceden kaza geçirme durumu		
Evet	22	16.9
Hayır	108	83.1

4. TARTIŞMA

Araştırmada eğitim düzeyi düşük, işsiz ve yoksul anneler çoğunluktadır. Ailelerin büyük kısmı çocuklarının yeterince oyuncak olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla düzenli bir oyuncak alma alışkanlıkları bulunmamaktadır. Oyuncak satın alırken sağlıklı ve güvenli olmasına beklenenden daha fazla dikkat edilmektedir. Aileler genellikle sağlıklı-güvenli oyuncak kavramında yaş ve gelişim düzeyine uygunluğu akla getirmektedir. Ancak normal şartlarda üzerinde CE işareti olan oyuncaklar, güvenli ve standartları karşılayan nitelikte oyuncaklar olarak kabul edilmektedir. Bu araştırmada CE bilme düzeyini etkileyen faktörler araştırılmıştır.

Bu araştırmada annelerin CE işaretini bilme düzeyi

%26.9'dur. İkiz ve ark. (2018:64)'ın yaptığı araştırmada CE işaretine yönelik bilgi düzeyi %57.9 olup bilenlerin çoğunluğu bu işaretin sağlıklı oyuncak anlamına geldiğini ifade etmektedir. (Boluşık ve ark. (2014) araştırmasında oyuncak üzerinde CE işaretinin olmasını önemseyen yetişkinlerin düzeyi %63.0, CE işaretinin ne ifade ettiğini bilme ise %57.0'dır (Boluşık vd., 2014: 976). Bu araştırmada CE bilme düzeyi literatür verilerinden oldukça düşük bulunmuştur. CE bilme düzeyinin düşük bulunması; anne-babaların eğitim düzeyinin düşük olması, yetişkinlerin yaşı, CE işaretinin önemsenmemesi, oyuncak üzerinde var olan ibarelerin yetişkinlerin dikkatini çekmemesi baba mesleği, gibi faktörler ile ilişkili olabilir. Yetişkinlerin CE işaretinin anlamını bilme durumunun CE işaretinin oyuncaklarda olması gerektiğine ilişkin verilen önemi etkileyebileceği

düşünülmektedir. Yetişkinlerin CE işaretinin anlamını bilmeme durumu; oyuncak seçimine önem verilmediğini, sağlıklı ve güvenli oyuncak seçimini etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Araştırmada CE bilme durumunu annenin lise düzeyinden düşük öğrenimli olması 3.6 kat, babanın üniversite mezunu olmaması ise 5.8 kat olumsuz etkilemiştir. Ancak annelerin üniversite düzeyinde eğitim alması CE işaretini bilme düzeyi üzerinde beklenen iyileştirmeyi gösterememiştir. Hem anne hem de babanın eğitilmiş olması güvenli oyuncak seçimini kolaylaştırmaktadır. İnanç ve ark. (2008)'ın çalışmasında eğitim düzeyi artan annelerin çocuk sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik olumlu davranışlar geliştirdiği belirtilmektedir (İnanç, vd. 2008: 127). Bolışık ve ark. (2014), yetişkinlerde eğitim düzeyi yükseldikçe oyuncakın güvenli olmasına verilen önemin ve CE işaretinin anlamını bilme düzeyinin arttığını savunmaktadır (Bolışık vd., 2014: 976). Çamur ve ark. (2008), oyuncak satın alan üniversite mezunlarında CE işaretinin anlamını bilme düzeyinin lise ve altı okul mezunu olanlardan daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Çamur, vd. 2008:31). Bu çalışmada ailelerin eğitim durumlarının oyuncak seçimini belirleyen önemli bir faktör olduğu; eğitim düzeyi arttıkça çocuklar için daha bilinçli oyuncak tercihi yapıldığı belirlenmiştir. Yüksekokul/fakülte mezunu olanların bilgiye ulaşma kaynaklarının daha geniş olmasının onların daha bilinçli tüketici haline gelmelerine yardımcı olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu grubun çocuk sağlığı ve gelişimi konusunda daha duyarlı olabilecekleri beklenmektedir (Çamur, vd. 2008:31).

Oyuncağın bilinçli bir şekilde seçimi; çocuğunu çok iyi tanıyan, çocuğunun ilgi ve tercihlerini bilen eğitilmiş anne babalar tarafından yapılmaktadır (Yalçınkaya, 1995: 323). Oyuncak tercihinde ailelerin rolü düşünülünce eğitim düzeyinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Nitekim bu çalışmada ailelerin oyuncak seçimi üzerindeki payı büyüktür. Oyuncak seçiminin %35.4'ü sadece ailelerin, %48.5'i ise hem aile hem çocuğun birlikte karar vermesi ile yapılmıştır. Literatür, bu sonucu destekler nitelikte olup araştırmalarda çocukların fikirlerini göz önünde bulundurulduğu görülmektedir. Aileler oyuncak seçerken hem çocuğun hem de kendi fikirlerinin önemli olduğunu düşünmektedir. Bu sebeple çoğunlukla satın alınacak oyuncakla çocuklarıyla beraber karar vermektedir (Bolışık vd., 2014: 976; Onur, 1997: 45; Arıkan-Karaca, 2004:1; İnci Kuzu, 2015: 651; Erden ve Alisinanoğlu, 2002: 42; Tezel Şahin, vd. 2015: 298). Diğer yandan Çelebi ve Ünlüer (2012)'e göre okul öncesi dönem çocuklarının oyuncak seçimi yetişkinlerin tutumlarından etkilenmektedir (Çelebi Öncü-Ünlüer, 2012: 5924). Başka bir ifadeyle çocuğun seçimleri bilinçli ve eğitilmiş yetişkinlerin doğru tercihleri ile şekillenmektedir.

Eğitilmiş yetişkinlerde sosyal statünün yükselmesi, sosyo-ekonomik düzeyde iyileşmeyi de beraberinde getirmekte; doğru oyuncak seçimini kolaylaştırmaktadır. Nitekim bu çalışmada memur olarak çalışan babaların CE bilme düzeyi daha düşük statüdeki mesleği olan babalardan yüksek bulunmuştur. Ayrıca çalışmada anne yaşındaki her bir

birimlik artış CE bilme durumunu 1.1 kat olumlu etkilemiştir. Yaş arttıkça güvenli oyuncak seçimine yönelik doğru kararların verildiği; tecrübeye bağlı annelerin daha bilinçli oldukları düşünülmektedir. Annelerin yaşı arttıkça oyuncakın önemi, gerekliliği ve güvenliğine ilişkin verilen önem de paralellik göstermektedir. Ancak, Çamur ve ark. (2008)'a göre 40 yaş altı oyuncak alıcıları, oyuncak/oyuncak paketi üzerindeki uyarılara 40 yaş üzerdekilerden daha fazla dikkat etmektedir (Çamur, vd. 2008:31). Bu sonuç araştırmanın bulgularıyla çelişmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada CE işaretinin bilme düzeyi oldukça düşük bulunmuştur. CE işaretini bilme durumu; anne ve babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği ve anne yaşı değişkenlerinden etkilenmiştir. Güvenli oyuncak seçimi için önemli bir kriter olan CE işaretinin ailelerin önemli bir kısmı tarafından bilinmediği; dolayısıyla güvenli oyuncak seçiminin yapılamadığı ortaya çıkmıştır. Doğru oyuncak tercihi için ebeveynlerin eğitim düzeylerinin artırılmasının temel mücadele yolu olduğu açıktır. Annelerde üniversite düzeyindeki eğitimin güvenli oyuncak tercihi üzerinde beklenen etkiyi gösterememesi ebeveyn farkındalığıyla ilişkili olup eğitim seviyesi yüksek olan annelerin dahi bilgilendirmeye ihtiyacı olduğunu düşündürmektedir. Bu doğrultuda okul öncesi eğitim kurumlarında ailelerin de katılımı sağlayan aktivite ve programlar ile oyun ve oyuncakların önemi, doğru oyuncak tercihi ve güvenli oyuncak kriterleri konusunda ebeveyn farkındalığı artırılmalıdır.

Bu çalışma 20-22 Haziran 2019 tarihinde Erzurum'da düzenlenen 1. Uluslararası Hemşirelikte Yenilikçi Yaklaşımlar Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Akçay, D., ve Özcebe, L.H. (2017). *Çocukların oyuncak nedenli yaralanmaları ve ailelerin oyuncak güvenliği konusunda bilgileri*. Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi (ACED), 17.
2. Alexander, G.M. (2003). *An evolutionary perspective of sex-typed toy preferences: Pink, blue, and the brain*. Archives of Sexual Behavior, 32:7-14.
3. Approval Marks, CE Mark. http://www.toyretailerassociation.co.uk/safety/approval_marks.htm. 17.12.2005.
4. (approval marks) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161004-24.htm>. (Erişim Tarihi)
5. Arıkan, D., ve Karaca, E. (2004). *Annelerin Oyuncak Seçimi İle İlgili Bilgi ve Uygulamaları*. Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi, 1:1-9.
6. Artan, İ., Çelebi Öncü E. ve Oklan Elibol, F. (2003). *Alt Sosyo-Ekonomik Düzey Annelerin Ev Ortamındaki Materyalleri Çocuklarının Eğitiminde Kullanım*

- Şekilleri. OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı I, 337-351. [SÉP]
7. Bekmezci, H. ve Özkan, H. (2015). *Oyun ve oyuncakın çocuk sağlığına etkisi*. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi, 5(2): 81-87.
 8. Bolışık, B., Bal Yılmaz, H., Yavuz, B. Ve Tural-Büyük, E. (2014). *Yetişkinlerin Çocuklar İçin Oyuncak Seçimine Yönelik Davranışlarının İncelenmesi*. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(4):976-990.
 9. Çamur, D., Vaizoğlu, S.A., Akbaş, M., Başaran, D., Batmaz, Güray A., Bilgin E. ve Bulam, M.A. (2008). *Oyuncak alıcı ve satıcılarının oyuncak güvenliği ve yönetmeliği konusundaki bilgi düzeyleri*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 51, 31-38.
 10. Çelebi Öncü, E. ve Ünlüer, E. (2012). *Preschoolers' views about gender related games and toys*. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 46: 5924-5927.
 11. Egemen, A., Yılmaz, Ö., ve Akil, İ. (2004). *Oyun, Oyuncak ve Çocuk*. ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 5(2), 39-42. [SÉP]
 12. Er, M. (2006). *Çocuk, hastalık, anne-babalar ve kardeşler*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 49, 155-168.
 13. Erbay, F. ve Durmuşoğlu-Saltalı N. (2012). *Altı Yaş Çocuklarının Günlük Yaşantılarında Oyunun Yeri ve Annelerin Oyun Algısı*. Journal of Kırşehir Education Faculty, 13: 249-64.
 14. Erden, Ş. ve Alisinanaoğlu, F. (2002). *Anaokullarına devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk oyun ve oyuncaklarına yönelik görüşlerinin incelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (22), 42-49.
 15. Hamiden-Karaca, N. (2020). *36-72 Aylar Arasında Çocuğu Olan Annelerin Oyuncak Seçimindeki Görüşlerinin İncelenmesi*. Çocuk ve Gelişim Dergisi, 3(5), 29-40.
 16. İkiz, S., Ülker Atav, P., Uyar, G. ve Yakar, N. (2018). *3-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin oyuncak seçme ve kullanma stratejileri*, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel Sayı 4, 64-77.
 17. İnan, Z.İ. (2011). *Özel okul öncesi eğitim kurumları yönetici ve öğretmenlerinin oyun seçimi hakkındaki görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
 18. İnanç, D. (2004). *Çocukluk Çağı Yaralanmalarda Davranışsal Belirleyiciler Neyi Gösteriyor?* Klinik Çocuk Forumu Dergisi, 4(2): 6-11.
 19. İnanç Çelik, D., Baysal Uğur, S., Çetin, Z., Coşgun, L., Taviloğlu, K. ve Ünivar, E. (2008). *Çocukluk Çağında Yaralanma Kontrolü: Ailenin Davranışı Ve Güvenlik Danışmanlığı*. Türk Pediatri Arşivi, 43:127-134.
 20. İnci Kuzu, Ç. (2015). *Okul öncesi dönemdeki çocukların cinsiyet önyargıları ile oyuncak seçimi ve ebeveynlerin buna etkisi*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(39), 651-654.
 21. Keleş, M. (2019). *4-6 yaş arası çocukların oyuncak tercihleri ve oyun becerilerinin annenin depresyon düzeyi ile ilişkilendirilerek incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
 22. Kim, M. (2002). *Parents' perceptions and behaviors regarding toys for young children's play in Korea*. Education, 122 (4), 793-807.
 23. Koçyiğit, S., Tuğluk, M.N. ve Kök, M. (2007). *Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun*. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 16: 325-42.
 24. Ogelman, H.G., Erdentuğ, F.G., Aytaç, P., Akdeniz, Ö., Güner, M., ve Eşe, V. (2016). *Türkiye ve Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan okul öncesi dönem çocuklarının oyun davranışları*. Balıkesir University, The Journal of Social Sciences Institute, 19(36), 65-87.
 25. Onur, B., Çelen, N., Çok, F., Artar, M., Şeker ve Demir, T. (1997). *Türkiye'de iki kentte annelerin bakış açısıyla çocukların oyuncak gereksinimleri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 30(1): 45-74.
 26. Özyeşer-Cinel, N. (2006). *Farklı sosyo ekonomik düzeydeki 3-6 yaş grubu çocuğu olan anne babaların oyuncak ve oyun materyalleri hakkındaki görüşlerinin ve bu yaş grubu çocukların sahip oldukları oyuncak ve oyun materyallerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
 27. Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
 28. Sülü-Uğurlu, E., Özet, F. ve Ayçiçek, D. (2012). *1-3 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Oyuncak Seçimi Konusunda Bilgi Ve Uygulamalarının İncelenmesi*. International Journal of Human Sciences, (9)2: 879-891.
 29. Tezel Şahin, F., Balcı, A., Aydın Kılıç, Z N. ve Yazar A. (2015). *Erzurum örneğinde şehir merkezi ve kırsal bölgede yaşayan annelerin çocuklarının oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin İncelenmesi*. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(4), 298-311.
 30. Toy Safety Factsheet: March 2001. <http://www.rospa.com/productsafety/factsheets/toysafety.htm>. 23.12.2005.
 31. Yalçınkaya, T. (1995). *Okul öncesinde anne babanın oyuncak seçimi*. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 7: 323-328
 32. Yavuzer, H. (1990). *Çocuk Psikolojisi*. 5. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi